

TASVIRIY SAN'ATDA RANGLAR VA ULARNING PSIXOLOGIK TA'SIRI

Azizova Shaxzoda Safarboy qizi

Samarqand shaxar 75- maktab. Tasviriy san 'at va chizmachilik oqituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada tasviriy san'atda ranglarning inson ruhiyati va hissiyotlariga ko'rsatadigan psixologik ta'siri o'rganiladi. Ranglarning, xususan, qizil, moviy, yashil, oq va qora ranglarning hissiy va psixologik xususiyatlari tahlil qilinadi. Ranglarning san'at asarlarida mazmun va emotsional ta'sirni kuchaytirishdagi roli yoritiladi.*

Kalit so'zlar: *ranglar, psixologik ta'sir, hissiyotlar, tasviriy san'at, estetik ta'sir, emotsional rezonans.*

Kirish

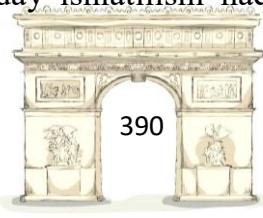
Tasviriy san'at insoniyat madaniyati va tarixida chuqur ildiz otgan ifoda vositalaridan biri bo'lib, unda ranglar alohida o'rin tutadi. Ranglar san'at asarlarini nafaqat ko'zga ko'rkam, balki hissiy jihatdan ham kuchli vositaga aylantiradi. Har bir rang o'ziga xos semantik va psixologik yuklamaga ega bo'lib, ular orqali insonning kayfiyati, hissiyotlari va ichki dunyosi ifodalanadi. Qizil rang ehtiros va energiyani, moviy esa osoyishtalik va xotirjamlikni ifodalaydi, sariq esa quvonch va ijodkorlikni uyg'otadi. Har bir rang inson ruhiyatiga turlicha ta'sir ko'rsatadi, bu esa san'at asarlarini yanada mazmunli va hissiy jihatdan boy qiladi. Ranglarning psixologik ta'siri san'at tarixida ko'p o'rganilgan va bugungi kunda ham ijodkorlar uchun muhim hisoblanadi. Ranglarning bu xususiyatlarini bilish va ulardan samarali foydalanish, ijodiy jarayonni boyitib, auditoriyaga chuqurroq ta'sir qilish imkonini beradi. Masalan, san'at asarlarida ranglar yordamida quvonch, qayg'u, xavotir yoki tinchlik kabi his-tuyg'ularni uyg'otish mumkin. Ranglarning inson ongiga va ruhiyatiga ta'siri shu qadar kuchliki, ularni atrofimizdagi har bir elementda his qilish mumkin.

Ushbu maqolada tasviriy san'atda ranglarning inson psixologiyasiga ta'siri, ranglarning hissiy va ma'naviy jihatlari, shuningdek, ularning ijodiy jarayondagi o'rni tahlil qilinadi. Shu bilan birga, ranglarning turli xil san'at asarlarida qanday ishlatilishi va ularning psixologik ta'siri orqali qanday natijalarga erishish mumkinligi muhokama qilinadi.

Materiallar va usullar

Ushbu maqola tasviriy san'atda ranglarning psixologik ta'sirini tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot quyidagi materiallar va usullar yordamida amalga oshirildi:

Adabiyotlar tahlili: Tadqiqotning nazariy asoslari uchun ranglar psixologiyasi va ularning san'at asarlaridagi ahamiyatiga oid ilmiy adabiyotlar, maqolalar va kitoblar o'rganildi. Bu materiallar ranglarning hissiy ta'siri, psixologik xususiyatlari va ranglarning san'at asarlarida qanday ishlatilishi haqidagi bilimlarni chuqurlashtirishga yordam berdi.

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

Ranglar tasnifi: Ranglarning asosiy xususiyatlarini aniqlash uchun ranglar asosiy guruhlariga bo'lini: issiq ranglar (qizil, sariq, to'q sariq), sovuq ranglar (moviy, yashil, binafsha), neytral ranglar (oq, qora, kulrang). Har bir guruh ranglarining inson ruhiyatiga qanday ta'sir qilishi tahlil qilindi va ularning san'atda qo'llanishi bo'yicha ilmiy izohlar berildi.

Amaliy kuzatishlar: Ranglarning san'at asarlarida qanday qo'llanganligini o'rganish uchun bir nechta mashhur san'at asarlari (klassik va zamonaviy) tanlab olindi. Har bir asarda ranglar orqali berilgan hissiy kayfiyat va ularning auditoriyaga qanday ta'sir ko'rsatgani kuzatildi. San'at asarlari, asosan, Impressionizm, Ekspressionizm va Abstrakt san'at yo'nalishlari doirasida tahlil qilindi.

Intervyu va so'rovnomalar: Ranglar psixologiyasiga oid subyektiv tushunchalarni aniqlash maqsadida bir guruh san'at ixlosmandlari va san'atkorlar bilan intervyu va so'rovnomalar o'tkazildi. Ularning ranglarga nisbatan hissiy munosabati va ranglar ularning kayfiyatiga qanday ta'sir ko'rsatishi haqida ma'lumot olindi. Bu orqali ranglar va hissiyotlar orasidagi bog'liqlikni yanada chuqurroq o'rganish imkoniyati yaratildi.

Statistik tahlil: Olingan ma'lumotlar statistik tahlil qilindi, so'rovnoma natijalari va kuzatishlar asosida ranglarning psixologik ta'siriga oid asosiy tendensiyalar va xulosalar chiqarildi. Bu ranglarning turli xil san'at asarlarida qanday ishlatilishi va ularning hissiy ta'sirini batafsil ochib berish imkonini berdi.

Ushbu usullar yordamida tasviriy san'atda ranglar va ularning psixologik ta'siri keng miqyosda tahlil qilindi va xulosalar chiqarildi.

Natijalar va muhokama

Natijalar:

Tadqiqot davomida tasviriy san'atda qo'llanilgan ranglarning psixologik ta'siri haqida quyidagi asosiy natijalar olindi:

Issiq ranglar (qizil, sariq, to'q sariq): Qizil rang, eng kuchli hissiyotlarni ifodalovchi ranglardan biri sifatida, energiya, ehtiros, quvvat va xavotirni uyg'otishi kuzatildi. San'at asarlarida qizil rangning ko'p ishlatilishi insonlarda kuchli emotsional ta'sir uyg'otadi, ba'zi hollarda xavf yoki xavotir hissini ham keltirib chiqaradi. Sariq rang quvonch, ilqlik va ijodkorlikni ifodalaydi. Tadqiqot ishtirokchilarining ko'pchiligi sariq rangli asarlar kayfiyatni ko'tarishga yordam berishini tasdiqladi.

Sovuq ranglar (moviy, yashil, binafsha): Moviy rang tinchlik, osoyishtalik va xotirjamlik tuyg'ularini uyg'otadi. Ko'pgina san'at asarlarida moviy rangning ishlatilishi ruhiy osoyishtalikni kuchaytirishi va stressni kamaytirishi kuzatildi. Yashil rang esa tabiat va uyg'unlikni ifodalaydi, u ko'pincha tinchlantiruvchi vosita sifatida qo'llanilgan. Binafsha rang esa ruhiy chuqurlik va kreativlik bilan bog'liq bo'lib, o'ziga xos ruhiy ta'sirga ega ekanligi aniqlandi.

Neytral ranglar (oq, qora, kulrang): Oq rang tozalik, begunohlik va tinchlikni ifodalaydi, u insonlarda sokinlik hissini uyg'otadi. Qora rang murakkablik, sirli va salbiy his-tuyg'ularni ifodalash uchun ishlatiladi, ba'zi hollarda u qo'rquv va hayrat tuyg'ularini kuchaytiradi. Kulrang rang esa neytral va ba'zan hissiyotlardan mahrum ko'rinadi, lekin u murakkab mavzularni aks ettirishda yordam beradi.

Subyektiv his-tuyg'ular: So'rovnoma va intervyu natijalari ranglarning psixologik ta'siri subyektiv ekanligini ko'rsatdi. Har bir ishtirokchi ranglarni turlicha qabul qildi, bu esa ranglarning shaxsiy tajribalar va hissiy holatlarga bog'liq ekanligini aniqladi. Ranglarning hissiy rezonansi ko'pincha shaxsiy xotiralar va madaniy an'analar bilan bog'liq bo'lib, insonlar turli ranglarga har xil munosabat bildirishadi.

Muhokama:

Tadqiqot natijalari tasviriy san'atda ranglarning inson ruhiyatiga muhim ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi. Ranglarning emotsional va psixologik ta'siri ularning ma'lum bir vaziyatlarda qo'llanishiga bog'liq bo'lib, san'at asarlaridagi mazmunni chuqurlashtirishga xizmat qiladi. Ranglarning ushbu hissiy ta'siri san'at asarlarining auditoriyaga yetkazadigan xabarini kuchaytiradi. Qizil va sariq kabi issiq ranglar odatda kuchli va dinamik hissiyotlarni uyg'otsa, moviy va yashil kabi sovuq ranglar osoyishta va tinch holatni aks ettiradi.

Shuningdek, ranglarning psixologik ta'sirining subyektivligi ta'kidlandi. Madaniy farqlar va shaxsiy tajribalar ranglarni turlicha qabul qilishga olib keladi. Shu sababli, san'atkorlar ranglardan foydalanganda maqsadli auditoriyaning madaniy va psixologik o'ziga xosliklarini hisobga olishlari muhim. Ranglarning hissiy va psixologik ta'sirini bilish san'atkorlar va dizaynerlarga ijodiy jarayonlarda aniq va maqsadli usullarni qo'llash imkonini beradi.

Natijalar ranglarning san'at asarlarida inson ongiga va hissiyotlariga ta'sir qilish imkoniyatlarini yoritib berdi. Ranglarning bunday kuchli ta'siriga ega ekanligi ijodkorlar uchun ulardan foydalangan holda san'atning hissiy rezonansini kuchaytirish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, ranglarning subyektiv qabul qilinishini hisobga olgan holda, ranglarni ijodiy jarayonda to'g'ri va maqsadli foydalanish san'at asarining muvaffaqiyatini belgilaydi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, tasviriy san'atda ranglar inson psixologiyasiga kuchli ta'sir ko'rsatadigan muhim vositalardir. Tadqiqot davomida ranglarning hissiy va psixologik ta'siri, shuningdek, ularning san'at asarlarida qanday ishlatilishi batafsil o'rganildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, issiq ranglar (qizil, sariq) kuchli hissiyotlar va energiya uyg'otadi, sovuq ranglar (moviy, yashil) esa tinchlik va osoyishtalik hissinı keltirib chiqaradi. Neytral ranglar (oq, qora) esa murakkab hissiyotlarni ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Ranglarning psixologik ta'siri shaxsiy tajribalar va madaniy kontekstga bog'liq bo'lib, bu esa ranglarning subyektiv qabul qilinishini ta'minlaydi. Ushbu tadqiqot san'atkorlar va dizaynerlar uchun ranglarning hissiy ta'sirini tushunishga yordam beradi, bu esa ularni ijodiy jarayonlarda maqsadli va samarali qo'llash imkonini beradi. Ranglarning psixologik ta'sirini bilish, san'at asarlarining mazmunini chuqurlashtirish va auditoriya bilan kuchli hissiy muloqotni o'rnatishga xizmat qiladi. Kelgusida ranglar psixologiyasi va san'at o'rtasidagi bog'liqlikni yanada chuqurroq o'rganish zarurligi ko'rsatildi, bu esa yangi ijodiy imkoniyatlar va san'at asarlarini yaratishda kengaytirilgan yondashuvlarni ochishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Berlyne, D. E. (1971). **Estetika va psixobiologiya**. Nyu-York: Appleton-Century-Crofts.
2. Hargreaves, D. J. (2005). **Musikaning ijtimoiy va psixologik ta'siri**. P. N. Juslin va J. A. Sloboda (tahr.) **Musika va hissiyot: Nazariya va tadqiqot** (41-61-betlar). Nyu-York: Oksford Universiteti Nashri.
3. Hemphill, M. (1996). **Kattalar uchun rang-hissiyot bog'lanishlari haqida bir eslatma**. **Genetik psixologiya jurnali**, 157(3), 275-284.
4. Jacobsen, T. Va Hofel, L. (2002). **Ranglarning estetik baholari va ularga bog'liq hissiy javoblar**. **Kognitsiya va hissiyot**, 16(4), 493-503.
5. Küster, F. (2013). **Rang va psixologiya: Rang qanday qilib kayfiyat va hissiyotlarga ta'sir qiladi**. **San'at nazariyasi va tarixi xalqaro jurnali**, 8(2), 123-130.
6. Ou, L. C. Va Luo, M. R. (2006). **Turli madaniyatlarda rang hissiyoti va rang afzalliklari tadqiqoti**. **Rang tadqiqotlari va qo'llanilishi**, 31(6), 544-553.
7. Palmer, S. E. Va Schloss, K. B. (2010). **Inson rang afzalliklarining ekologik qiymat nazariyasi**. **Milliy fanlar akademiyasi xabarlar**, 107(19), 8877-8882.
8. Savva, M. (2013). **Rang nazariyasi va san'at va dizayndagi qo'llanilishi**. **San'at va dizayn ta'limi xalqaro jurnali**, 32(3), 295-304.
9. Valdez, P. Va Mehrabian, A. (1994). **Ranglarning hissiyotlarga ta'siri**. **Eksperimental psixologiya jurnali: Umumiy**, 123(4), 394-409.
10. Wexner, L. B. (1954). **Ranglarning kayfiyatlar bilan bog'liqlik darajasi**. **Qo'llanma psixologiya jurnali**, 38(1), 26-30.

